

VENKOVNÍ PĚSTOVÁNÍ TOMELŮ KRÁTKÉ SHRNU TÍ

OKRASNÁ ŠKOLKA DROŽDÍN

WWW.DROZDIN.CZ

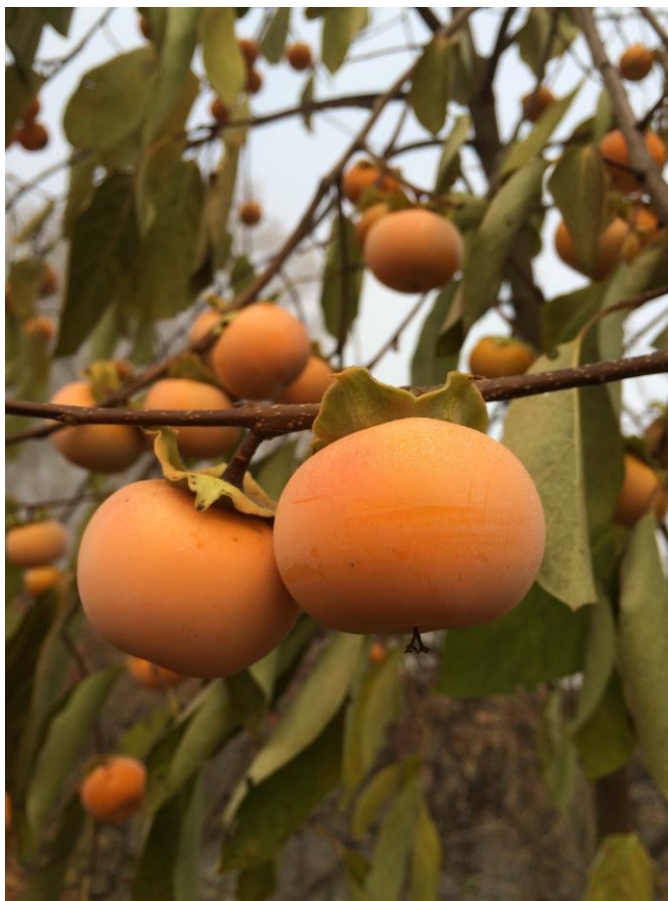

Tomel je rod dřevin z čeledi ebenovitých. Latinské jméno rodu *Diospyros* je popisné a v překladu znamená božské plody. Nejpěstovanější druh, tomel japonský, zvaný také kaki je významný ovocný druh, který je v místě svého pěstování velmi ceněný.

Diospyros kaki, tomel japonský čili kaki pochází z Číny a pěstuje se v subtropích Asie, středomoří i Ameriky.

Nízký strom nebo keř na zimu opadává. Většina kulturních odrůd má pouze samičí plody, které bez opylení vytváří bezsemenné plody. Opylení pro moderní kultivary není vůbec podstatné.

Plody jsou kulovité, protáhlé i zploštělé, obvykle mezi 100 – 500 g. Dozrávají dříve či později po opadu listů. Povrch plodu je kryt sytě oranžovou tenkou slupkou, dužina je díky vysokému obsahu karotenů také oranžová, sladká, mazlavé konzistence. Významný je také vysoký obsah zejména vitamínu C, vlákniny a minerálů. Ovoce pomáhá dobře trávit tuky a je vhodné pro onemocnění jater a ledvin.

Nutné je před konzumací plody nechat **přezrát** do hnilčkové konzistence. Takový plod je sytě zbarven, má rosolovitý vzhled, ale přesto je dužina mírně tuhá, lze ji kousat, nikdy neteče.

Výrazně sladká chuť je velmi lahodná, chuť pochopitelně nelze nikdy popsat, snad připomíná sušené hrušky, meruňku, vanilku.

Semenáče tomelů plodí až po dlouhých letech, nemusí nést původní znaky rodičovské odrůdy. Kvalitní odrůdy lze množit pouze roubováním, v našich podmínkách na, mrazu a vlhku odolné, klony tomelu kavkazského.

Růst v prvních letech závisí na podmínkách, ve kterých je rostlina pěstována. V malém květináči či nevhodných venkovních podmínkách přirůstá jen pomalu. Ve volné půdě dobrého záhonu však mívá v prvních 2-4 letech velmi silné přírůstky, tvořící základ budoucího stromu či keře.

Přestože dvouletá rostlina v květináči již může kvést, po zasazení obvykle 2-3 roky nekvete. Důvodem je intenzivní růst, kterým

rostlina zakládá budoucí tvar stromku či keře. Poté se růst výrazně zpomalí, rostlina vytváří více kratších plodných větví a začíná intenzivně plodit.

Již tříleté rostliny mívají i 2 – 3 metry, o mnoho výše se však již nedostanou. Je-li zvolen tvar keře, dorůstá tomel obvykle velikosti člověka.

Mrazuodolnost tomelu je značná. Nejdolnější kultivary lze u nás pěstovat i ve středních či dokonce vyšších polohách bez nejmenší ochrany. To platí prakticky jen o mezidruhových křížencích. Malá část japonských odrůd přežije bez nejmenší úhony zimy našich nížin či středních poloh. Některé středomořské odrůdy lze pěstovat s malými mrazovými poškozeními jen v nížinách, jiné však do našich poloh dlouhodobě vhodné nejsou.

Nejvhodnější k pěstování pro svou mimořádnou odolnost jsou **mezidruhové kříženci** velkoplodého tomelu japonského a drobnoplodého tomelu virginského. Po americkém rodiči se pyšní velmi dobrou odolností mrazu, japonský rodič zanechal velké a chutné plody.

Drobnoplodý **kavkazský tomel** má plody velikosti velkých třešní, plody si však ponechávají trpkou příchuť a ke konzumaci jsou vhodné po dobrém přezrání či dokonce přemrznutí. Patří však k nejdolnějším druhům a pro všechny odrůdy jsou výbornou podnoží

Kavkazský tomel, D. lotus, po opadu listů

Křížením v ukrajinské Nikitské botanické zahradě vznikly dva pozoruhodné kultivary.

Rossijanka se vyznačuje nejvyšší mrazovou odolností, rychlým růstem a malou náročností na pěstební podmínky. Roste obvykle do 3-4 m. Plody nasazuje velmi hojně. Pro svou mrazuodolnost je snad nejvhodnější i do vysokých poloh.

Rossijanka vybarvená při opadu listů

Druhou generací mezidruhových kříženců je odrůda **Nikitskaja Bordovaja**. Má oproti odrůdě Rossijanka o něco větší plody, roste trochu pomaleji. Ve srovnání s Rossijankou mívá plodů méně. Mrazuodolnost je jen o málo menší než u Rossijanky. I tak ale v nížinách a středních polohách prakticky nenamrzá. Obě odrůdy ale především dozrávají brzy a plody se každoročně překrásně vybarvují.

Nikitskaja bordovaja vybarvuje ještě před opadem listů

Velkoplodá odrůda, kterou jsme v Droždíně vypěstovali ze semínka. Ve volné půdě roste od r. 1995

Oba křížence lze dobře pěstovat na slunných polohách i ve vyšších polohách. V případě důrazu na odolnost mrazu a vyzrávání i ve vyšší poloze je vhodnější zvolit Rossijanku.

Z těchto dvou odrůd bylo během let postupně vyšlechtěno množství dalších a dalších generací křížením s velkoplodými kultivary. Mrazuodolností je povětšinou nepřekonávají, šlechtitelé se snaží o větší rozmanitost a o něco větší plody.

Nutno také dodat, že velikost plodů u kříženců nekolísá tolik jako u velkoplodých odrůd. Váha a rozměr velkoplodých odrůd klasických tomelů narůstají podle podmínek, zejména síly násady plodů a dostatku výživy.

Velkoplodá odrůda tomelu japonského, plody někdy dozrají na stromě, až během skladování

Brzké jarní rašení, zvláště v teplejších polohách s brzkým nástupem jara, může v letech s velmi pozdními mrazíky způsobit poškození narašených výhonů. Rostliny však i po takovém poškození vždy obráží. Výjimkou mohou být mladé rostlinky, které je vhodné při takové příležitosti chránit – např. obráceným vědrem. Nejvhodnější polohy pro tomely jsou v zástavbě. Uprostřed nechráněných polí či dokonce mrazových kotlin kam mohou pozdní jarní mrazíky stékat, mohou být rostliny více poškozeny. Nutno však podotknout, že takové pozdní mrazíky nebývají každoročně a stejnou měrou poškozují jak úrodu peckovin, tak i jiné ovocné plodiny.

Tomely snášejí i sušší a kamenité polohy, mladé rostliny však mají rychlejší rozvoj na kvalitních půdách dobře zásobených živinami i vodou. Je-li nutné sázet rostliny na nehostinnější stanoviště, je vhodné je během první dvou let zalévat a hnojit.

Mladé rostliny je preventivně vhodné první zimu chránit, v případě velkoplodých odrůd raději první dvě až tři zimy. Velkoplodé odrůdy mohou během silnějších zim omrzat a proto je vhodnějším tvarem keř, který snadno regeneruje. V nížinách a chráněných polohách lze takto pěstovat většinu velkoplodých odrůd.

Jednou z možností je i pěstování v květináčích. Vhodná velikost pro prvních 10-12 let je 20-40 lt. Rostliny na zimu přemístíme do studeného sklepa, garáže či skleníku a to v době kdy by venkovní teploty měly padnout pod minus 10-12 °C. Rostliny je vhodné každoročně hnojit a pravidelně zalévat. Samozřejmostí je slunná poloha. Odměnou je dobrá a velmi ozdobná úroda mobilní zeleně.

Velkoplodé odrůdy obvykle v našich podmínkách nedozrávají před opadem listů. Plody jsou na stromech málo vybarvené, na rostlinách je ale můžeme ponechat prakticky libovolně dlouho, neublíží jim ani mrazy. Pokud je sklídíme, vydrží dlouho v chladném prostředí, podobně jako jablka. Umístěním do pokojové teploty během 1-2 týdnů dosáhnou konzumní zralosti a krásného vybarvení. Potřebujeme-li zrání urychlit, umístíme tomely s plody jablek do sáčku. Etylén produkovaný zrajícími jableky urychluje i zrání tomelů.

Kontejnerový způsob pěstování přináší také dobrou úrodu

Nejkrásnější jsou tomely po opadu listů, kdy na zcela holých stromcích svítí velké množství oranžových plodů. Nejen pro tuto krásu, ale i pro množství neobvyklých a velmi zdravích plodů stojí za to tomel na zahrádce vyzkoušet. Nakonec rada pro velké přebytky plodů, častým způsobem zpracování je sušení, které koncentruje cukry v sušené dužině a dává vynikající dlouho-skladovatelnou pochoutku.

V Droždíně prodáváme kromě rostlin i plody

Plod vpravo nahoře je v konzumní zralosti, je měkoučký a má sytější barvu

Krátké shrnutí pro pěstitele: Klasické (velkoplodé) odrůdy rostou jen v nejnižších polohách, kříženci, s plody jen o něco málo menšími, rostou velmi dobře i ve vyšších polohách. Výživové nároky jsou srovnatelné s peckovinami. Trpí jarními mrazíky, nesázíme do mrazových kotlin. Chráníme první zimu kořenovou zónu listím, první jaro po výsadbě pak před pozdními jarními mrazíky celou nadzemní část. Řez postačí výchovný, nejčastějším tvarem je volně rostoucí zákrsek, japonské tomely pěstujeme keřovitě. Každoroční řez se provádí jen v intenzivních sadech. Konzumní zralost se pozná ještě intenzivnější barvou plodu a tím, že jsou hniličkovaté.